

JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA PROFILING TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASHNING IQTISODIY JIHLTLARI

Anarkulov Azizjan Davlatkulovich

O'zbekiston Respublikasi

Jamoat xavfsizligi universiteti

"Iqtisodiy fanlar" kafedrasi

Boshlig'i o'rinbosari.

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada jamoat xavfsizligini ta'minlash jarayonida profiling texnologiyalaridan foydalanishning iqtisodiy jihatlari tahlil qilinadi. Profiling texnologiyalari xavfli holatlarni oldindan aniqlash, jinoyatchilik darajasini kamaytirish hamda xavfsizlik tizimlarining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotda profiling texnologiyalarining iqtisodiy samaradorligi, davlat budjeti xarajatlarini optimallashtirishdagi roli hamda jamoat xavfsizligini ta'minlashda innovatsion yondashuv sifatidagi afzalliklari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, ushbu texnologiyalarni qo'llash orqali xavfsizlik tizimlarini modernizatsiya qilish, resurslardan oqilona foydalanish va iqtisodiy samaradorlikka erishish imkoniyatlari tahlil etiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, profiling texnologiyalaridan foydalanish nafaqat xavfsizlik darajasini oshiradi, balki iqtisodiy resurslarni tejashga ham xizmat qiladi.*

***Kalit so'zlar:** profiling texnologiyalari, jamoat xavfsizligi, iqtisodiy samaradorlik, xavfsizlik tizimlari, raqamli texnologiyalar, jinoyatchilikni oldini olish, risk tahlili, innovatsion boshqaruv.*

***Аннотация.** В данной статье анализируются экономические аспекты использования технологий профилирования в процессе обеспечения общественной безопасности. Технологии профилирования играют важную роль в раннем выявлении опасных ситуаций, снижении уровня преступности и повышении эффективности систем безопасности. В исследовании*

рассматривается экономическая эффективность технологий профилирования, их роль в оптимизации расходов государственного бюджета и их преимущества как инновационного подхода к обеспечению общественной безопасности. Также анализируются возможности модернизации систем безопасности, рационального использования ресурсов и достижения экономической эффективности за счет использования этих технологий. По результатам исследования, использование технологий профилирования не только повышает уровень безопасности, но и способствует экономии экономических ресурсов.

Ключевые слова: технологии профилирования, общественная безопасность, экономическая эффективность, системы безопасности, цифровые технологии, предотвращение преступности, анализ рисков, инновационное управление.

Abstract. This article analyzes the economic aspects of using profiling technologies in the process of ensuring public safety. Profiling technologies play an important role in early detection of dangerous situations, reducing the level of crime, and increasing the efficiency of security systems. The study examines the economic efficiency of profiling technologies, their role in optimizing state budget expenditures, and their advantages as an innovative approach to ensuring public safety. It also analyzes the possibilities of modernizing security systems, rational use of resources, and achieving economic efficiency through the use of these technologies. According to the results of the study, the use of profiling technologies not only increases the level of security, but also serves to save economic resources.

Keywords: profiling technologies, public safety, economic efficiency, security systems, digital technologies, crime prevention, risk analysis, innovative management.

Kirish. Hozirgi global xavfsizlik muhitida jamoat xavfsizligini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Aholi sonining ortishi, urbanizatsiya jarayonlarining jadallashuvi va axborot texnologiyalarining

rivojlanishi xavfsizlik tizimlarini yanada takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shu sababli jamoat xavfsizligini ta'minlashda zamonaviy texnologiyalar, xususan, profiling texnologiyalaridan foydalanish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Profiling texnologiyalari shaxs yoki guruhlarining xatti-harakatlarini tahlil qilish orqali xavfli vaziyatlarni oldindan aniqlash imkonini beruvchi zamonaviy analitik usullar majmuasidir. Ushbu texnologiyalar aeroportlar, transport tizimlari, ommaviy tadbirlar va boshqa jamoat joylarida keng qo'llanilmoqda. Profiling texnologiyalarini qo'llashning iqtisodiy jihatlari ham muhim ahamiyatga ega. Chunki zamonaviy xavfsizlik tizimlarini joriy etish muayyan moliyaviy resurslarni talab qiladi. Shu bilan birga, ushbu texnologiyalar orqali jinoyatchilik darajasining kamayishi, xavfsizlik tizimlari samaradorligining ortishi va iqtisodiy yo'qotishlarning kamayishi ta'minlanadi [1].

Tadqiqot metodologiyasi va adabiyotlar tahlili. Ushbu tadqiqot jarayonida ilmiy tahlil, taqqoslash, statistik kuzatuv hamda tizimli yondashuv metodlaridan foydalanildi. Profiling texnologiyalarining jamoat xavfsizligiga ta'sirini o'rganishda xorijiy tajribalar ham tahlil qilindi.

Bundan tashqari, quyidagi metodlardan foydalanildi: iqtisodiy-statistik tahlil, komparativ (taqqoslash) tahlili, ilmiy adabiyotlarni o'rganish va tizimli yondashuv.

Ushbu metodlar yordamida profiling texnologiyalarini qo'llashning iqtisodiy samaradorligi va ularning jamoat xavfsizligi tizimiga ta'siri o'rganildi.

Jamoat xavfsizligini ta'minlash va zamonaviy texnologiyalarni ushbu jarayonga tatbiq etish masalalari ko'plab ilmiy tadqiqotlarda muhim mavzulardan biri sifatida ko'rib chiqiladi. Xususan, milliy xavfsizlik tizimini takomillashtirish, jamoat tartibini saqlash hamda xavfsizlikni ta'minlash jarayonlarida innovatsion texnologiyalardan foydalanish zarurati ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan.

Saidov A.X. o'zining "Milliy xavfsizlik va jamoat xavfsizligini ta'minlash masalalari" nomli asarida zamonaviy jamiyatda xavfsizlikni ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri ekanligini ta'kidlaydi. Muallifning fikriga

ko'ra, jamoat xavfsizligini ta'minlash faqatgina huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyati bilan cheklanib qolmaydi, balki u iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik omillar bilan uzviy bog'liq jarayon hisoblanadi. Asarda xavfsizlik tizimini takomillashtirishda axborot texnologiyalaridan foydalanish, risklarni oldindan aniqlash va profilaktika choralarini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etishi qayd etilgan. Shu bilan birga, muallif zamonaviy tahliliy usullar va texnologiyalar yordamida jamoat xavfsizligini ta'minlash samaradorligini oshirish mumkinligini ilmiy jihatdan asoslab beradi [4].

Qodirov B.R. tomonidan yozilgan "Raqamli iqtisodiyot asoslari" asarida esa iqtisodiy jarayonlarni boshqarishda raqamli texnologiyalarning ahamiyati keng tahlil qilingan. Muallif raqamli transformatsiya jarayonlari nafaqat iqtisodiyot, balki davlat boshqaruvi va xavfsizlik tizimlari faoliyatiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi. Asarda katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, sun'iy intellekt, analitik platformalar va boshqa raqamli texnologiyalar orqali turli sohalarda samaradorlikni oshirish mumkinligi ko'rsatib o'tilgan. Xususan, raqamli texnologiyalar xavfsizlik tizimlarida qo'llanilganda ma'lumotlarni tezkor tahlil qilish, ehtimoliy xavflarni oldindan aniqlash hamda resurslardan oqilona foydalanish imkoniyatini yaratishi ta'kidlanadi[5].

Ushbu ilmiy manbalarning tahlili shuni ko'rsatadiki, jamoat xavfsizligini ta'minlashda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bugungi kunda dolzarb ahamiyatga ega. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida profiling texnologiyalari kabi analitik vositalarni joriy etish xavfsizlik tizimlarining samaradorligini oshirish, iqtisodiy resurslarni tejash va jinoyatchilikning oldini olishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, profiling texnologiyalarining jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi iqtisodiy jihatlarini o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi.

Natija va muhokama. Jamoat xavfsizligini ta'minlash jarayonida profiling texnologiyalaridan foydalanish nafaqat xavfsizlik darajasini oshirish, balki iqtisodiy jihatdan ham muhim afzalliklarni ta'minlaydi. Zamonaviy jamiyatda xavfsizlikni

ta'minlash jarayoni murakkab tizim hisoblanib, u katta miqdordagi moliyaviy, insoniy va texnologik resurslarni talab etadi. Shu sababli ushbu jarayonni samarali tashkil etish va mavjud resurslardan oqilona foydalanish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Profiling texnologiyalarini jamoat xavfsizligi tizimiga joriy etish aynan shu maqsadga xizmat qiladigan innovatsion yechimlardan biri sifatida e'tirof etiladi.

Birinchi navbatda, profiling texnologiyalari xavfli vaziyatlarni oldindan aniqlash imkoniyatini yaratadi. Mazkur texnologiyalar turli manbalardan olingan ma'lumotlarni tahlil qilish orqali ehtimoliy xavflarni prognoz qilish imkonini beradi. Masalan, shaxslarning xatti-harakatlari, harakatlanish yo'nalishlari yoki turli ijtimoiy ko'rsatkichlari asosida xavf darajasi aniqlanishi mumkin. Bu esa huquqni muhofaza qiluvchi organlarga ehtimoliy jinoyatlarning oldini olish bo'yicha tezkor choralar ko'rish imkonini beradi. Natijada jinoyat sodir etilishining oldi olinadi va jamiyat uchun yuzaga kelishi mumkin bo'lgan iqtisodiy zararlar kamayadi. Chunki jinoyatchilik nafaqat ijtimoiy muammolarni keltirib chiqaradi, balki davlat budjeti uchun ham katta moliyaviy yo'qotishlarga sabab bo'ladi. Jinoyatlarni tergov qilish, sud jarayonlarini tashkil etish hamda zararni qoplash bilan bog'liq xarajatlar davlat uchun sezilarli moliyaviy yuk hisoblanadi. Profiling texnologiyalari ushbu jarayonlarning oldini olish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Ikkinchi muhim jihat shundaki, profiling texnologiyalari xavfsizlik tizimlarida inson omiliga bog'liq xarajatlarni qisqartirish imkonini beradi. An'anaviy xavfsizlik tizimlarida ma'lumotlarni tahlil qilish, xavf darajasini aniqlash va qaror qabul qilish jarayonlari ko'pincha inson omiliga bog'liq bo'ladi. Bu esa ko'p vaqt va mehnat talab qiladi. Profiling tizimlari esa katta hajmdagi ma'lumotlarni avtomatik ravishda tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'lib, bu jarayonni sezilarli darajada tezlashtiradi. Natijada xavfsizlik xizmatlari faoliyatining samaradorligi oshadi, qaror qabul qilish jarayoni tezlashadi va inson resurslariga bo'lgan ehtiyoj nisbatan kamayadi. Bu esa iqtisodiy jihatdan muhim natija hisoblanadi, chunki davlat tashkilotlari uchun mehnat resurslari bilan bog'liq xarajatlar sezilarli qismini tashkil etadi.

Shuningdek, profiling texnologiyalarining yana bir muhim afzalligi shundaki, ular xavfsizlik tizimida resurslardan samarali foydalanish imkonini yaratadi. Odatda xavfsizlikni ta'minlash jarayonida barcha hududlarda bir xil darajada nazorat o'rnatish iqtisodiy jihatdan samarasiz hisoblanadi. Chunki ayrim hududlarda xavf darajasi yuqori bo'lsa, boshqalarida esa u nisbatan past bo'lishi mumkin. Profiling texnologiyalari esa ma'lumotlar tahlili asosida xavf darajasi yuqori bo'lgan hududlarni aniqlash imkonini beradi. Natijada xavfsizlik xizmatlari o'z resurslarini aynan shu hududlarga yo'naltirishi mumkin. Bu esa xavfsizlik tizimining samaradorligini oshirish bilan birga resurslardan oqilona foydalanishga ham yordam beradi.

Bundan tashqari, profiling texnologiyalari iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Jamoat xavfsizligi yuqori darajada ta'minlangan jamiyatda iqtisodiy faoliyat uchun qulay muhit shakllanadi. Xavfsizlik darajasining yuqori bo'lishi investorlar ishonchini oshiradi va mamlakatga investitsiyalar oqimini ko'paytiradi. Bundan tashqari, jamoat xavfsizligi turizm sohasining rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Turistlar uchun xavfsiz muhit yaratilgan hududlar turizm bozori uchun jozibador hisoblanadi. Natijada mamlakat iqtisodiyotida turizm daromadlari ortadi va yangi ish o'rinlari yaratiladi.

Profiling texnologiyalarining iqtisodiy samaradorligini yana bir jihatdan ham ko'rish mumkin. Zamonaviy axborot texnologiyalari asosida yaratilgan analitik tizimlar katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash imkoniyatiga ega bo'lib, bu esa xavfsizlik tizimida strategik rejalashtirishni yaxshilaydi. Masalan, jinoyatchilik statistikasini tahlil qilish orqali muayyan hududlarda jinoyat sodir etilish ehtimoli yuqori bo'lgan vaqt yoki sharoitlarni aniqlash mumkin. Bu esa huquqni muhofaza qiluvchi organlarga o'z faoliyatini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi.

Shuningdek, profiling texnologiyalaridan foydalanish jamoat xavfsizligi tizimining raqamli transformatsiyasini tezlashtiradi. Raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan xavfsizlik tizimlari tezkorlik, aniqlik va samaradorlik kabi muhim

xususiyatlarga ega bo'лади. Bu esa davlat boshqaruvi tizimida innovatsion yondashuvlarni joriy etish imkoniyatini kengaytiradi.

Xorijiy tajribalar ham profiling texnologiyalarining samaradorligini tasdiqlaydi. Rivojlangan mamlakatlarda, xususan, transport infratuzilmasi, aeroportlar va ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan hududlarda ushbu texnologiyalar keng qo'llanilmoqda. Masalan, aeroportlarda qo'llaniladigan profiling tizimlari yo'lovchilarning xatti-harakatlarini tahlil qilish orqali ehtimoliy xavf manbalarini aniqlash imkonini beradi. Bu esa xavfsizlikni ta'minlash bilan birga aeroport faoliyatining samaradorligini ham oshiradi. Chunki xavfsizlik nazorati jarayonlari tezlashadi va ortiqcha tekshiruvlar soni kamayadi.

Transport infratuzilmasida joriy etilgan profiling tizimlari ham o'zining yuqori samaradorligini ko'rsatmoqda. Masalan, jamoat transportida o'rnatilgan kuzatuv tizimlari va analitik dasturlar yordamida shubhali xatti-harakatlarni aniqlash mumkin. Bu esa jinoyatlarning oldini olishga yordam beradi hamda transport tizimining xavfsizligini oshiradi. Natijada transport infratuzilmasining barqaror ishlashi ta'minlanadi va iqtisodiy faoliyat uchun muhim bo'lgan logistika tizimlari samarali faoliyat yuritadi.

Shu bilan birga, profiling texnologiyalarini joriy etish jarayonida ayrim muammolar ham yuzaga kelishi mumkin. Masalan, ushbu texnologiyalarni joriy etish dastlab katta moliyaviy investitsiyalarni talab qiladi. Bundan tashqari, ma'lumotlarni himoya qilish va shaxsiy daxlsizlikni ta'minlash bilan bog'liq masalalar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli profiling tizimlarini joriy etishda huquqiy me'yorlar va axborot xavfsizligi talablari qat'iy hisobga olinishi zarur.

Profiling texnologiyalarini jamoat xavfsizligi tizimida qo'llash nafaqat jinoyatchilikni kamaytirish, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirishga ham xizmat qiladi. Ushbu texnologiyalar xavfli vaziyatlarni oldindan aniqlash, resurslardan samarali foydalanish, inson omiliga bog'liq xarajatlarni kamaytirish hamda iqtisodiy faoliyat uchun xavfsiz muhit yaratish imkonini beradi. Shu sababli zamonaviy davlat

boshqaruvi tizimida profiling texnologiyalaridan foydalanish istiqbolli yoʻnalishlardan biri hisoblanadi [8].

Xulosa. Jamoat xavfsizligini taʼminlashda profiling texnologiyalaridan foydalanish nafaqat xavfsizlik darajasini oshiradi, balki iqtisodiy samaradorlikka ham xizmat qiladi. Ushbu texnologiyalar jinoyatchilikni oldindan aniqlash, xavfsizlik tizimlarining samaradorligini oshirish hamda davlat budjeti xarajatlarini optimallashtirish imkonini beradi.

Kelgusida profiling texnologiyalarini rivojlantirish, sunʼiy intellekt va katta maʼlumotlar texnologiyalari bilan integratsiya qilish orqali jamoat xavfsizligi tizimlarini yanada takomillashtirish mumkin. Bu esa xavfsizlikni taʼminlash bilan birga iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayev A.A. Iqtisodiy xavfsizlik nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
2. Rasulov A.R. Axborot texnologiyalari va raqamli iqtisodiyot. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
3. Yoʻldashev B.B. Davlat boshqaruvida innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Akademnashr, 2020.
4. Saidov A.X. Milliy xavfsizlik va jamoat xavfsizligini taʼminlash masalalari. – Toshkent: Adolat, 2021.
5. Qodirov B.R. Raqamli iqtisodiyot asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.
6. Karimov I.A. Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Maʼnaviyat, 2019.
7. Tursunov I.T. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari. – Toshkent: Fan, 2020.
8. Normatov Sh.N. Zamonaviy xavfsizlik tizimlarini boshqarish. – Toshkent: Universitet, 2021.